

Independent Evaluation Commission for assessing the integrity of candidates
for the position of member in the self-administration bodies of judges and prosecutors

Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția
de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor

*Decizia nr. 14 din 11 ianuarie 2023 cu privire la candidatura Veronicăi CUPCEA,
Candidată la funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii, Colegiul pentru selecția
și cariera judecătorilor și Colegiul de evaluare a performanțelor judecătorilor*

Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (în continuare “Comisia”) a deliberat în privat la 16 decembrie 2022 și 11 ianuarie 2023. Membrii participanți au fost:

1. Herman von HEBEL
2. Victoria HENLEY
3. Nadejda HRIPTIEVSCHI
4. Vitalie MIRON
5. Tatiana RĂDUCANU
6. Nona TSOTSORIA

Comisia emite următoarea decizie, care a fost adoptată în acea dată:

I. Procedura

Veronica CUPCEA, judecătoare la Judecătoria Orhei (“candidata”), s-a aflat pe lista candidaților remisă de Consiliul Superior al Magistraturii în adresa Comisiei la 6 aprilie 2022 în vederea evaluării pentru funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii, Colegiul pentru selecția și cariera judecătorilor și Colegiul de evaluare a performanțelor judecătorilor.

Candidata a fost numită în funcția de judecător pe un termen de cinci ani la 11 iunie 2007, pentru a activa la Judecătoria Orhei. Candidata a fost numită în funcția de judecător până la atingerea plafonului de vârstă la 16 august 2012. La data de 27 ianuarie 2017, candidata a fost numită pe un termen de 4 ani în funcția de Președinte al Judecătoriei Orhei.

La 21 iunie 2022, Comisia a trimis candidatei un chestionar privind integritatea etică, pentru a fi completat în mod voluntar și returnat Comisiei până la 5 iulie 2022. Candidata a prezentat Comisiei chestionarul completat la 1 iulie 2022.

La 8 iulie 2022, Comisia a trimis candidatei o solicitare pentru completarea și depunerea până la 15 iulie 2022 a Declarației de avere și interese personale pentru ultimii 5 ani, în conformitate cu prevederile art. 9 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (în continuare “Legea nr. 26/2022”). Declarația include, de asemenea, lista persoanelor apropiate din sistemul judecătoresc, al procuraturii și în serviciul public, așa cum prevede același articol. Candidata a prezentat Comisiei declarația completată la 13 iulie 2022.

Comisia a obținut informații din numeroase surse pentru a evalua integritatea financiară și etică a candidatei. Sursele din care s-au obținut informații cu privire la candidații evaluați au inclus, în general, Autoritatea Națională de Integritate, Serviciul Fiscal de Stat, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, instituții financiare, instituții publice, surse deschise precum rețelele de socializare și reportajele jurnalistice de investigație și rapoartele membrilor societății civile. Nu toate sursele au furnizat informații referitoare la fiecare candidat și nu toate informațiile furnizate de surse cu privire la candidată au fost pertinente pentru evaluarea Comisiei. A fost verificată corectitudinea și relevanța tuturor informațiilor primite.

În cazul în care au fost depistate probleme în declarația candidatei, chestionarul privind integritatea etică și informațiile colectate, acele probleme au fost abordate în întrebări scrise adresate candidatei și în timpul audierilor în ședință publică.

Comunicarea scrisă cu candidata:

La 9 septembrie 2022, Comisia a trimis candidatei o solicitare de clarificare a informațiilor, care conținea 11 întrebări, inclusiv 34 subîntrebări și 20 solicitări de documente adiționale. Candidata a răspuns în termenul solicitat la toate întrebările și a furnizat majoritatea documentelor solicitate în data de 13 septembrie 2022.

La 7 octombrie 2022, Comisia a trimis a doua rundă de întrebări, ce conținea 8 întrebări, inclusiv 18 subîntrebări și 12 solicitări de documente adiționale, pentru a elucida unele aspecte care au apărut în cadrul evaluării. Candidata a răspuns în termenul solicitat la toate întrebările și a furnizat majoritatea documentelor solicitate la 10 octombrie 2022.

La 18 noiembrie 2022, Comisia a trimis a treia rundă de întrebări, ce conținea 4 întrebări, inclusiv 12 subîntrebări și 6 solicitări de documente adiționale, pentru a elucida unele aspecte care au apărut în cadrul evaluării. Candidata a răspuns în termenul solicitat, pe 10 octombrie 2022, la toate întrebările dar nu a furnizat documentele solicitate.

La 29 noiembrie 2022, Comisia a trimis a patra rundă de întrebări, ce conținea 3 întrebări, inclusiv 13 subîntrebări și 3 solicitări de documente adiționale, pentru a elucida unele aspecte care au apărut în cadrul evaluării. Candidata a răspuns în termenul solicitat, pe 1 decembrie 2022, la toate întrebările dar nu a furnizat documentele solicitate.

În urma cererii candidatei, la data de 13 decembrie 2022, candidatei i s-a acordat acces la materialele de evaluare conform art. 12 alin. (4) lit. c) din Legea nr.26/2022.

La 16 decembrie 2022, candidata a participat la audieri în ședința publică a Comisiei.

II. Cadrul normativ privind evaluarea

Evaluarea de către Comisie a integrității candidaților constă în verificarea integrității etice și a integrității financiare a acestora (art. 8 alin. (1) din Legea nr. 26/2022).

Conform art. 8 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului

de integritate etică dacă:

- a) nu a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și nu a admis, în activitatea sa, acțiuni sau inacțiuni reprobabile, care ar fi inexplicabile din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului și al unui observator imparțial;
- b) în privința acestuia nu există suspiciuni rezonabile privind comiterea actelor de corupție, actelor conexe actelor de corupție sau faptelor coruptibile în sensul Legii integrității nr. 82/2017;
- c) nu a încălcat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale, al conflictelor de interese, al incompatibilităților, al restricțiilor și/sau al limitărilor.

O serie de versiuni ale codurilor de etică aplicate judecătorilor în perioada de timp cuprinsă de evaluare. Codurile au fost: *Codul de etică profesională al judecătorului*, adoptat la Conferința judecătorilor din 4 februarie 2000, *Codul de etică al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 366/15 la 29 noiembrie 2007, *Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea nr. 8 a Adunării Generale a Judecătorilor din 11 septembrie 2015, modificat prin Hotărârea nr. 12 a Adunării Generale a Judecătorilor din 11 martie 2016, precum și *Comentariul la Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 230/12 din 8 mai 2018. Din 2018, *Ghidul Integrității Judecătorilor*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 318/16 din 3 iulie 2018 este o altă sursă relevantă în scopul evaluării aspectelor de integritate judiciară.

De asemenea, Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară, adoptate de Grupul Judiciar de întărire a integrității magistraților ca Proiect al Codului de Conduită Judiciară de la Bangalore 2001 și astfel cum au fost revizuite la Masa Rotundă a Președinților Curților Supreme din 25-26 noiembrie 2002 și aprobate de Consiliul Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite, rezoluția 2006/23 ("Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară") oferă îndrumări relevante.

Avizul nr. 3 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind principiile și regulile care reglementează conduita profesională a judecătorilor, în special etica, comportamentul incompatibil și imparțialitatea, adoptat la 19 noiembrie 2002 ("CCJE (2002) Op. N° 3") oferă îndrumări suplimentare.

Conform art. 8 alin. (4) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului de integritate financiară dacă:

- a) averea candidatului a fost declarată în modul stabilit de legislație;
- b) Comisia constată că averea dobândită de către candidat în ultimii 15 ani corespunde veniturilor declarate.

Art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 prevede că evaluarea candidaților include o verificare a averii persoanelor apropiate candidaților, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor prevăzute la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

Conform art. 8 alin. (5) din Legea nr. 26/2022, pentru evaluarea integrității financiare a candidatului Comisia verifică:

- a) respectarea de către candidat a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor la folosirea mijloacelor și veniturilor rezultate din proprietatea deținută, precum și a veniturilor impozabile, și în partea ce ține de achitarea drepturilor de import și drepturilor de export;
- b) respectarea de către candidat a regimului juridic al declarării averii și intereselor personale;
- c) modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2), precum și cheltuielile legate de întreținerea acestor bunuri;
- d) sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2);
- e) dacă există sau nu contracte de împrumut, credit, leasing, asigurare sau alte contracte care pot asigura beneficii de ordin financiar, în care candidatul, persoana specificată la art. 2 alin. (2) sau persoana juridică în care aceștia au calitatea de beneficiari efectivi este parte contractantă;
- f) dacă există sau nu donații în care candidatul sau persoana specificată la art. 2 alin. (2) are statut de donatar sau de donator;
- g) alte aspecte relevante pentru clarificarea originii averii candidatului și pentru justificarea acesteia.

În aprecierea criteriilor aferente integrității etice și integrității financiare și în luarea deciziilor cu privire la acestea, Comisia nu depinde de constatările altor organe cu competențe în domeniul respectiv (art. 8 alin. (6) din Legea nr. 26/2022). Comisia apreciază materialele acumulate cu privire la candidați după intima sa convingere, formată în urma cercetării multiaspectuale, complete și obiective a informației. Niciunul dintre materialele prezentate nu are o forță probantă prestabilită fără aprecierea lui de către Comisie (art. 10 alin. (9) din Legea nr. 26/2022).

Se consideră că un candidat nu întrunește criteriile de integritate dacă s-a constatat existența unor dubii serioase privind conformitatea candidatului cu cerințele prevăzute la art. 8, care nu au fost înlăturate de către persoana evaluată. (art.13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022). După cum se menționează în Raportul Comisiei de la Veneția cu privire la verificarea integrității judecătorilor și procurorilor în Kosovo, „Într-un sistem de verificări prelabile de integritate, decizia de a nu recruta un candidat poate fi justificată în caz de simpla îndoială, pe baza unei evaluări a riscurilor. Cu toate acestea, decizia de a evalua negativ un deținător actual al postului ar trebui să fie legată de un indiciu de încălcare a legii, de exemplu avere inexplicabilă, chiar dacă nu poate fi dovedit dincolo de orice îndoială că această avere provine din surse ilegale”. Totodată, „În alte investigații, cum ar fi verificarea mai largă a integrității, sarcina probei se va realiza pe baza balanței probabilităților”. Comisia de la Veneția, CDL-AD(2022)011-e, Kosovo - Opinia referitoare la documentul de concept privind verificarea integrității judecătorilor și procurorilor și proiectul de amendamente la Constituție, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 131-a sesiune plenară (Veneția, 17-18) iunie 2022), §§10,9.

Inversarea sarcinii probei către candidat, odată ce organul de evaluare a identificat probleme de

integritate, a fost considerată admisibilă de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, chiar și în verificarea integrității judecătorilor în exercițiu care își pot pierde funcțiile sau pot fi sancționați în alt mod ca consecință a evaluării. În cauza *Xhoxhaj contra Albaniei*, nr. 15227/19, §352, 31 mai 2021, Curtea a afirmat că „nu este per se arbitrar, în sensul aspectului „civil” al articolului 6 § 1 din Convenție, ca sarcina probei să revină reclamantului în procedura de verificare a integrității după ce CIC [Comisia Independentă de Calificare] a pus la dispoziție constatările preliminare rezultate în urma încheierii anchetei și a dat acces la probele din dosarul cauzei”.

În temeiul art. 5 alin. (1) din Regulamentul de evaluare al Comisiei independente de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, în temeiul Legii nr. 26/2022, din 2 mai 2022 (în continuare „Regulament de evaluare”), numai dacă un candidat întrunește pe deplin toți indicatorii, așa cum sunt definiți în art. 8 alin. (2) – (5) din Legea nr. 26/2022, se consideră că acesta corespunde criteriilor de „integritate etică și financiară”.

III. Evaluarea candidatei

În timpul audierilor în ședință publică candidata a fost întrebată despre următoarele aspecte financiare și etice:

1. Sursă de mijloace financiare pentru un apartament în Chișinău, un teren și o construcție nefinalizată în raionul Criuleni și pentru rambursarea unui împrumut / Contribuții financiare nedeclarate în 2012

a. Faptele

În 2012, candidata și soțul ei au procurat următoarele imobile: (1) un apartament de 92 m.p. în Chișinău, cumpărat pentru 602.338 MDL și (2) un teren de 0,0799 ha, o construcție auxiliară de 22.3 mp și o casă individuală de 149,1 m.p. în raionul Criuleni, achiziționată cu 300.000 MDL. Pentru bunurile imobile din Criuleni plata a fost efectuată în două rate: 30.000 MDL la semnarea contractului de vânzare-cumpărare și 270.000 MDL o lună mai târziu. În octombrie 2012, candidata și soțul ei au contractat un împrumut în valoare de 270.000 MDL pentru perioada 2012-2030, la o dobândă de 13%, de la o bancă din Republica Moldova. Scopul împrumutului a fost achitarea celei de-a doua rate aferente procurării terenului și construcției nefinalizate din raionul Criuleni. Împrumutul a fost rambursat la mai puțin de doi ani mai târziu, în iunie 2014, cu o plată de 246.250 MDL.

În răspunsul la întrebările scrise a Comisiei, candidata a precizat că mijloacele financiare folosite pentru cumpărarea apartamentului din Chișinău și pentru plata primei rate pentru bunurile imobile din raionul Criuleni au fost combinate din economiile salariale în numerar a ei și a soțului și mijloacele bănești primite de la rude. Candidata a explicat că ea și soțul ei au economisit între 20 și 40% din venitul lor lunar de la începutul anilor 1990, iar economiile folosite pentru achiziționarea bunurilor imobile în 2012 au inclus și veniturile din vânzarea în 2011 a unei

garsoniere în Chişinău pentru 174.812 MDL. Suma rămasă de mijloace necesare pentru cele două achiziţii a fost de 457.496 MDL.

Candidata a mai informat Comisia că mijloacele utilizate pentru achitarea împrumutului pentru imobilele din raionul Criuleni în 2014, şi anume, plata de 246.250 MDL, au fost mijloacele băneşti primite de la rude. Potrivit candidatei, mijloacele au fost generate din 4 surse: (1) vânzarea a patru terenuri de către mama candidatei, (2) pensia socrului candidatei transmisă ca contribuţie financiară, (3) contribuţii financiare de la părinţii candidatei şi o rudă apropiată (4) şi contribuţia unei rude apropiate a soţului candidatei, copilul căreia candidata îl îngrijise din 2003 până în 2008. Candidata nu a oferit alte detalii despre aceste mijloace, despre numărul de terenuri vândute de mama sa (explicând că ar fi putut fi mai mult de patru), datele tranzacţiilor şi suma încasărilor din vânzări. Candidata a mai indicat că mama ei a avut economii din vânzarea păsărilor, ouălor, fructelor şi legumelor. În ceea ce priveşte pensia socrului ei, candidata nu a furnizat nicio informaţie cu privire la suma totală primită, dar a indicat că pensia socrului era în jur de 5.000 MDL pe lună, toată suma fiind oferită familiei ei timp de doi-trei ani înainte de decesul său în 2013. Candidata nu a oferit o estimare a sumei altor contribuţii financiare din partea mamei şi a părinţilor soţului ei. De asemenea, candidata nu a estimat valoarea contribuţiilor financiare pe care le primise de la ruda apropiată a soţului ei în perioada 2003-2008, când a îngrijit copilul rudei apropiate. La audieri în şedinţă publică, candidata a recunoscut că contribuţiile financiare primite de la rude pentru rambursarea împrumutului de 270.000 MDL nu au fost toate primite în 2014, ci şi în anii anteriori.

La audieri în şedinţă publică, în premieră, candidata a explicat că ea şi soţul ei nu planificau să-şi cumpere o casă în anul 2012, dar pentru că era o ofertă bună în acea vreme, au decis să contracteze împrumutul de 270.000 MDL. În 2014, când salariile judecătorilor au crescut considerabil, aceştia au putut achita împrumutul anticipat.

Singura documentaţie furnizată de candidată, pentru a confirma sursa sumei totale de 902.338 MDL, utilizată pentru achiziţionarea imobilelor în 2012, a fost contractul de credit pentru împrumutul de 270.000 MDL, contractat la 23 octombrie 2012 şi contractul de vânzare-cumpărare pentru garsonieră în 2011, pentru 174.812 MDL. Singura documentaţie furnizată de candidată cu privire la rambursarea împrumutului în 2014 cu plata a 246.250 MDL, a fost contractul de credit şi extrasul de cont care confirmă plăţile efectuate pentru închiderea împrumutului.

Candidata nu a declarat în declaraţiile sale anuale pentru anii 2012-2014 depuse la Autoritatea Naţională de Integritate (în continuare “declaraţii anuale”) nicio contribuţie financiară din partea rudelor, aşa cum prevedea Legea nr. 1264/2002 privind declararea şi controlul veniturilor şi al proprietăţii persoanelor cu funcţii de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcţionarilor publici şi a unor persoane cu funcţie de conducere. În răspunsul la întrebările scrise, candidata a susţinut că nu a declarat aceste contribuţii deoarece „potrivit art. 4 alin. (3) din Legea nr. 1264/2002, evaluarea proprietăţii se efectuează, conform legislaţiei, prin indicarea valorii (costului) menţionate în documentul care certifică provenienţa proprietăţii (înstrăinare, schimb, donaţie, moştenire, privatizare etc.)”, iar ea şi familia ei nu au încheiat contracte de donaţie. „De fapt, a fost o familie comună/extinsă (părinţi – copii/copii – părinţi), în care ei îi ajutau pe părinţi cu munca fizică, iar părinţii, la rândul lor, ne ajutau cu sprijin material sub diferite forme”.

Candidata a mai indicat că „în temeiul art. 2 din Legea nr. 1264/2002 membrii familiei subiectului declarării sunt: soțul/soția, copiii minori și persoanele aflate în întreținerea acestora, prin urmare, veniturile de la părinți nu au trebuit să fie declarate, deoarece aceștia nu intrau în sfera membrilor de familie, conform legii sus-menționate”. Candidata a mai precizat că „sprijinul material oferit de părinți nu poate fi interpretat ca o donație în temeiul legislației”. La audieri în ședință publică, candidata a făcut referire la art. 2 – explicarea unor termeni, în special, noțiunea *diferență vădită* fiind înțeleasă de ea ca „diferența între proprietatea dobândită și veniturile obținute care depășește de cel puțin 6 ori salariul mediu lunar obținut în perioada de declarare de către subiectul declarării și membrii familiei acestuia” și a declarat că nu a considerat mijloacele bănești primite ca venit sau ca „majorare a patrimoniului familial, doar un ajutor material necondiționat” care nu depășise pragul de șase ori a salariului mediu lunar.

La audieri în ședință publică, candidata a recunoscut că interpretarea sa a legii privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății a fost incorectă, în special în ceea ce privește necesitatea declarării veniturilor de la părinți ca membri ai familiei și inaplicabilitatea dispozițiilor referitoare la evaluarea bunurilor. Candidata a declarat că greșelile sale nu au fost intenționate.

b. Cadrul normativ

Conform art. 8 alin. (5) lit. c) și d) din Legea nr. 26/2022, pentru evaluarea integrității financiare a candidatului Comisia verifică modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, precum și sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2).

Conform art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, în contextul evaluării candidaților menționați la alin. (1) este verificată și averea persoanelor apropiate candidaților, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor menționate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

“Persoane apropiate”, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, sunt: soțul/soția, copilul, concubinul/concubina subiectului declarării, persoana aflată la întreținerea subiectului declarării, de asemenea persoana înrudită prin sânge sau prin adopție cu subiectului declarării (părinte, frate/soră, bunic/bunică, nepot/nepoată, unchi/mătușă) și persoana înrudită prin afinitate cu subiectul declarării (cumnat/cumnată, socru/soacră, ginere/noră).

În temeiul art. 8 alin. (2) lit. c), alin. (4) lit. a) și alin. (5) lit. b) din Legea nr. 26/2022, dacă candidatul nu a declarat averea și interesele personale în modul stabilit de legislație, candidatul nu corespunde criteriului de integritate financiară și criteriului de integritate etică.

Art. 6 alin. (1) din Regulamentul de evaluare al Comisiei prevede că veniturile sau cheltuielile nedecarate sunt relevante pentru integritatea financiară, în măsura în care acestea nu au fost declarate veridic, dar și pentru integritatea etică, inclusiv, dar fără a se limita la, în măsura în care se referă la venituri secundare interzise, evaziune fiscală sau încălcarea prevederilor privind combaterea spălării banilor. Conform art. 8 alin. (2) din Regulamentul de evaluare, Anexa la

Regulament definește metoda de calcul a averii nedeclarate.

Conform art. 4 din Legea nr.1264/2002 privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere (în vigoare în 2012), subiecții declarării veniturilor și a proprietății declară „venituri obținute împreună cu membrii familiei pe parcursul perioadei de declarare”. La art. 2 din Legea nr.1264/2002 venitul este definit ca „orice spor, adaos sau majorare a patrimoniului, indiferent de sursa de proveniență, exprimat în drepturi patrimoniale sau în orice alt folos patrimonial, obținut de subiectul declarării sau de membrii familiei acestuia în perioada de referință atât în țară, cât și în străinătate”.

c. Motivarea

Comisia are obligația să verifice dacă candidata a respectat regimul juridic de declarare al averii și intereselor personale. De asemenea, Comisia este obligată să verifice și sursele de venit și modul de dobândire a bunurilor de către candidată, membrii de familie și persoanele apropiate candidatei.

Potrivit candidatei, timp de mulți ani până în 2017, ea și soțul ei au primit sprijin financiar de la părinții ei și de la părinții soțului ei. Candidata a declarat că în urma acestor contribuții, precum și a economiilor salariale și a veniturilor din vânzarea unui apartament, candidata și soțul ei au putut cumpăra în 2012 bunuri imobile pentru circa 902.338 MDL. Cu toate acestea, candidata nu a oferit estimări ale sumelor primite sau documente justificative care ar fi confirmat sursele banilor primiți de la rude. Pentru achiziționarea bunurilor imobile în Criuleni, candidata și soțul ei au luat un împrumut de 270.000 MDL. Întrebată la audieri, în ședință publică, de ce ea și soțul ei au contractat un împrumut în 2012, candidata a declarat că nu aveau suficiente mijloace bănești pentru a cumpăra bunurile imobile fără împrumut.

În 2014, candidata și soțul ei au rambursat împrumutul de 270.000 MDL folosit pentru achiziționarea bunurilor imobile din Criuleni. Mijloacele financiare folosite pentru achitarea împrumutului, conform răspunsurilor scrise ale candidatei la întrebările Comisiei, au provenit din următoarele surse: vânzarea de terenuri de către mama sa, pensia socrului ei, contribuții de la mama și părinții soțului ei și contribuțiile unei rude apropiate a soțului ei. La audieri, în ședință publică, candidata a recunoscut că aceste mijloace nu au fost primite de familia sa doar în 2014, ci au fost primite de-a lungul timpului, unele mijloace bănești primite cu mult timp înainte de achizițiile a două bunuri imobile în 2012. De exemplu, banii de la ruda apropiată al cărei copil îl îngrijiseră, au fost primiți între 2003 și 2008. Mijloacele bănești din pensia socrului ei au fost primite în 2011 și 2012. Iar candidata nu știa când au fost vândute terenurile de mama ei, dar ar fi putut fi înainte de 2014. Astfel, mijloacele bănești, pretins folosite pentru achitarea împrumutului, erau aceleași mijloace bănești care, potrivit candidatei, fuseseră utilizate și epuizate pentru achizițiile imobiliare din 2012, generând de fapt nevoia de împrumut. Au apărut dubii serioase cu privire la existența acestor surse de mijloace bănești pentru achitarea împrumutului de 270.000 MDL. Aceste dubii nu au fost înlăturate de candidată, care a evocat, pentru prima dată la audieri, în ședință publică că grație creșterilor salariale ale ei și ale soțului din 2014, și-au putut permite să achite împrumutul anticipat.

În ceea ce privește motivul pentru care candidata nu a declarat în declarațiile sale anuale mijloacele bănești de la membrii familiei, în răspunsurile sale scrise candidata a oferit o interpretare foarte confuză a Legii nr. 1264/2002 privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere, în baza argumentelor și prevederilor care nu se aplicau situației acesteia și a obligației de a declara contribuțiile bănești din partea membrilor familiei. La audieri în ședință publică, candidata a admis că recunoscut că s-a înșelat în propria interpretare a legii. Nedeclararea de către candidată a contribuțiilor bănești de la membrii familiei a fortificat dubiile cu privire la sursele de venit pentru achiziționarea bunurilor imobile și achitarea împrumutului.

Având în vedere circumstanțele de mai sus, Comisia are dubii serioase (art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022) cu privire la conformitatea candidatei cu criteriul de integritate etică și criteriul de integritate financiară în temeiul art. 8 alin. (2) lit. c), alin. (4) lit. a) și b) și alin. (5) lit. b), c) și d) din Legea nr. 26/2022, în legătură cu sursele de venit pentru achiziționarea bunurilor imobile din anul 2012, achitarea împrumutului în anul 2014 și nedeclararea contribuțiilor bănești primite de la membrii familiei în declarațiile sale anuale în modul prevăzut de legislație, care nu au fost înlăturate de candidată.

2. Sursa mijloacelor bănești pentru achitarea împrumutului de 540.000 MDL în 2018/Economii de numerar nedeclarate și contribuția financiară în declarațiile anuale

a. Faptele

În 2018, candidata și soțul ei au contractat un împrumut de 540.000 MDL, pentru perioada 2018-2028, la o dobândă de 7% de la o bancă comercială din Rep. Moldova. Scopul împrumutului a fost finalizarea construcției casei din Criuleni pe care o achiziționaseră în 2012. Împrumutul a fost rambursat în 2020.

În comunicarea scrisă cu Comisia, candidata a precizat că împrumutul de 540.000 MDL a fost stins prin achitarea soldului restant în sumă de 446.670 MDL în anul 2020, care s-a efectuat în trei plăți: (1) o plată de 182.000 MDL în aprilie 2020 (2) o plată de 100.000 MDL în septembrie 2020 și (3) o plată de 164.670 MDL în octombrie 2020. Candidata a indicat că mijloacele bănești pentru ultimele două plăți din 2020 au fost primite ca contribuție financiară de la fiul ei, în valoare de 150.000 MDL. Conform calculelor candidatei, contribuțiile sale și ale soțului ei la achitarea împrumutului în 2020 au totalizat 296.670 MDL.

De asemenea, în comunicarea scrisă cu Comisia, candidata a informat Comisia că, odată ce a fost luat împrumutul, ea a plătit cheltuielile pentru întreținerea familiei, iar soțul a efectuat plățile de restituire a împrumutului din pensia sa. Suma de 296.670 MDL, pe care au plătit-o în perioada aprilie-octombrie 2020, a inclus: (1) pensia soțului acumulată de câteva luni, (2) veniturile lui din activitatea sa de avocat, (3) economiile familiei, pentru că ea nu a început un an nou fără economii.

La audieri, în ședință publică, candidata a fost întrebată despre suma de economii pe care le avea

la dispoziție în 2020. Candidata a indicat o sumă specifică de 484.189 MDL. Când a fost întrebată de ce nu a declarat aceste economii de numerar în declarația sa pentru anul 2019, ea a dat mai multe răspunsuri, oarecum diferite: că declarase venitul din care au fost obținute economiile și nu a crezut că trebuie să declare de două ori, că a calculat economiile pe baza informațiilor din tabelele de venituri și cheltuieli furnizate de Comisie, că ea nu a calculat niciodată economiile și nu era sigură că aceasta era suma exactă și că era doar o sumă aproximativă și că s-ar putea să nu fi declarat economiile dacă suma de economii era de fapt mai mică. Candidata a declarat că a păstrat întotdeauna economiile în numerar, nu în instituțiile financiare. Când candidata și-a depus declarația pentru anul 2019, aceasta a fost obligată să declare economii de numerar în valoare totală de 15 salarii medii pe economie, care în 2019 a reprezentat 104.625 MDL.

Pe lângă economii, candidata a precizat că pensia acumulată de câteva luni a soțului și veniturile din activitatea lui de avocat, au fost folosite și pentru a contribui la achitarea împrumutului în anul 2020. Chiar dacă ar fi fost folosită pensia soțului pentru opt luni din 2020 (160.168 MDL) și veniturile din activitatea lui de avocat (6.500 MDL), ar fi avut nevoie totuși de încă 130.000 MDL pentru restul plăților. Întrebată despre mijloacele bănești folosite pentru acoperirea acestei porțiuni, candidata a spus că sursele au fost pensia soțului, venitul ei și venitul fiului.

În comunicarea scrisă cu Comisia și în timpul audierilor în ședință publică, candidata a confirmat că nu declarase în declarația din 2020 contribuția financiară a fiului său în valoare de 150.000 MDL la achitarea împrumutului, făcând referire la răspunsul și explicațiile sale la art. 4 alin. (3) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale.

b. Cadrul normativ

Art. 8 alin. (5) lit. c) și d) din Legea nr. 26/2022 prevede că pentru evaluarea integrității financiare a candidatului, Comisia verifică modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art.2 alin.(2), precum și cheltuielile legate de întreținerea acestor bunuri și sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2).

Art. 6 alin. (1) din Regulamentul de evaluare al Comisiei prevede că veniturile sau cheltuielile nedeclareate sunt relevante pentru integritatea financiară, în măsura în care acestea nu au fost declarate veridic, dar și pentru integritatea etică, inclusiv, dar fără a se limita la, în măsura în care se referă la venituri secundare interzise, evaziune fiscală sau încălcarea prevederilor privind combaterea spălării banilor. De asemenea, conform art. 6 alin. (2) din Regulament, Anexa la Regulament definește metoda de calcul a averii nedeclareate.

Conform art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, în contextul evaluării candidaților menționați la alin. (1) este verificată și averea persoanelor apropiate candidaților, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor menționate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

“Persoane apropiate”, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016, sunt “soțul/soția, copilul, concubinul/concubina subiectului declarării, persoana aflată la întreținerea subiectului declarării,

de asemenea persoana înrudită prin sânge sau prin adopție cu subiectului declarării (părinte, frate/soră, bunic/bunică, nepot/nepoată, unchi/mătușă) și persoana înrudită prin afinitate cu subiectul declarării (cumnat/cumnată, socru/soacră, ginere/noră)”.

Conform art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale (în vigoare în 2020), subiecții declarării declară „veniturile obținute de subiectul declarării împreună cu membrii familiei, concubinul/concubina în anul fiscal precedent”. Art. 2 din Legea nr. 133/2016 definește noțiunea de venit ca „orice beneficiu financiar, indiferent de sursa de proveniență, obținut de subiectul declarării și de membrii familiei, de concubinul/concubina acestuia atât în țară, cât și în străinătate”. Art. 4 alin. (3) din Legea nr. 133/2016 prevede că „se exceptează de la declarare cadourile primite de către subiectul declarării gratuit din partea membrilor familiei lui, din partea părinților, fraților, surorilor sau copiilor lui, a căror valoare individuală nu depășește 10 salarii medii pe economie”.

Art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale (în vigoare în 2020) prevede obligația de a declara activele financiare deținute de subiectul declarării și membrii familiei, concubinul/concubina acestuia, inclusiv ca beneficiari efectivi, adică numerarul în monedă națională sau în valută străină care depășește valoarea a 15 salarii medii pe economie și care nu face obiectul unor depuneri în instituțiile financiare.

Conform Instrucțiunii privind modul de completare a declarației de avere și interese personale aprobată prin ordinul nr. 2 din 13.01.2017 de Autoritatea Națională de Integritate, în temeiul Legii nr. 133/2016:

La Secțiunea C - “Numerar în monedă națională și/sau în valută străină care depășește suma a 15 salarii medii pe economie și care nu face obiectul unor depuneri în instituții financiare și alte documente care încorporează drepturi patrimoniale” - se declară numerarul în monedă națională sau în valută străină care depășește valoarea a 15 salarii medii pe economie la data depunerii declarației și care nu face obiectul unor depuneri în instituțiile financiare sau alte documente care încorporează drepturi patrimoniale, în baza cărora titularii dețin mijloace financiare cu o valoare care depășește limita stabilită, specificând și indicând numele și prenumele subiectului declarării, membrului familiei sau concubinului/concubinei acestuia sau, după caz, ale persoanei cui au fost transmise mijloacele financiare, anul și luna când au fost dobândite drepturile, suma și valuta (la documente care încorporează drepturi patrimoniale pot fi atribuite recipisele în baza cărora au fost acordate mijloace financiare ca împrumut către terțe persoane etc.).

Potrivit Hotărârii Guvernului nr. 21/2019 din 18 ianuarie 2019 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2019, salariul mediu pe economie în 2019 a fost de 6.975 MDL.

Potrivit Hotărârii Guvernului nr. 678 din 27 decembrie 2019 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2020, salariul mediu pe economie în 2020 a fost de 7.953 MDL.

Potrivit Hotărârii Guvernului nr. 923 din 22 decembrie 2020 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2021, salariul mediu lunar pe economie a fost de 8.716 MDL.

În temeiul art. 8 alin. (2) lit. c), alin. (4) lit. a) și alin. (5) lit. b) din Legea nr. 26/2022, dacă candidatul nu a declarat averea și interesele personale în modul stabilit de legislație, candidatul nu corespunde criteriului de integritate financiară și criteriului de integritate etică.

c. Motivarea

Comisia are obligația să verifice dacă candidata a respectat regimul juridic de declarare al averii și intereselor personale. De asemenea, Comisia este obligată să verifice și sursele de venit și modul de dobândire a bunurilor de către candidată, membrii de familie și persoanele apropiate candidatei.

Candidata a oferit explicații inconsecvente despre sursele mijloacelor bănești și sumele aferente care au fost folosite pentru achitarea împrumutului în 2020. Candidata a afirmat că o sursă au fost economiile din 2019, despre care candidata a declarat mai întâi, destul de categoric, că au fost în valoare de 484.189 MDL. Candidata a evitat să ofere răspuns cu privire la suma de economii pe care le deținea când a fost întrebată de ce economiile nu au fost declarate în declarația sa anuală pentru anul 2019. În afară de economii, pensia și câștigurile pretinse ale soțului au reprezentat restul contribuției lor la rambursarea împrumutului. Întrebată despre sursa celor 130.000 MDL suplimentari pentru contribuția lor, candidata a spus că este vorba despre venitul ei, pensia soțului și venitul fiului ei – o variație față de răspunsurile anterioare ale candidatei cu privire la sursele și sumele de mijloacele bănești contribuite de la fiecare, ridicând dubii serioase cu privire la rambursarea împrumutului.

Comisia a reținut că explicațiile candidatei, atât în scris, cât și în timpul audierilor, privind nedeclararea veniturilor și a averii au conținut o interpretare foarte confuză a legii privind declararea averii și a intereselor personale. În ceea ce privește obligația de a declara economii de numerar care depășesc 15 salarii medii pe economie, însăși candidata a confirmat că ea și soțul ei aveau economii în numerar, la finele anului 2019, în valoare estimată de 484.189 MDL. Cincisprezece salarii medii pe economie în 2019 reprezentau 104.625 MDL. Economii de numerar indicate de candidată trebuiau să fie declarate. Nedeclararea de către candidată a economiilor de numerar a fortificat dubiile care au fost ridicate cu privire la sursa mijloacelor bănești pentru rambursarea împrumutului în 2020.

De asemenea, după ce a susținut că contribuția fiului ei nu trebuia declarată datorită faptului că fiul ei era donatorul și pentru că suma contribuită era mai mică decât pragul impus de lege, candidata a recunoscut, în cele din urmă, la finalul audierilor, că cei 150.000 MDL primiți de la fiul ei în 2020 au trebuit să fie declarați. Deși există o excepție pentru declararea cadourilor de la membrii familiei care nu depășesc 10 salarii medii lunare, în 2020, suma a 10 salarii medii pe economie a fost de 79.530 MDL. Nedeclararea de către candidată a contribuției financiare a fiului său a fortificat dubiile care au fost ridicate cu privire la sursa mijloacelor bănești pentru rambursarea împrumutului în 2020.

Având în vedere circumstanțele de mai sus, Comisia are dubii serioase (art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022) cu privire la conformitatea candidatei cu criteriul de integritate etică și criteriul de integritate financiară în temeiul art. 8 alin. (2) lit. c), alin. (4) lit. a) și b) și alin. (5) lit. b), c) și d) din Legea nr. 26/2022, în legătură cu sursele mijloacelor bănești utilizate pentru achitarea

împrumutului în 2020 și nedeclararea economiilor în numerar și a contribuțiilor bănești de la fiul ei în modul prevăzut de legislație, care nu au fost înlăturate de candidată.

IV. Decizia

În temeiul art. 8 alin. (1), alin. (2) lit. c), alin. (4) lit. a) și b), alin. (5) lit. b), c), d) și art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022, Comisia a hotărât că candidata nu întrunește criteriile de integritate, deoarece au fost constatate dubii serioase cu privire la conformitatea candidatei cu criteriile de integritate etică și financiară și, prin urmare, nu promovează evaluarea.

V. Calea de atac și publicarea deciziei

Conform art. 14 alin. (1) din Legea nr. 26/2022, decizia poate fi contestată de către candidata evaluată în termen de 5 zile de la data recepționării deciziei motivate.

Conform art. 13 alin. (7) din Legea nr. 26/2022, decizia este transmisă prin email candidatei și instituției responsabile de organizarea alegerilor sau, după caz, a concursului, care este, în acest caz, Consiliul Superior al Magistraturii. În cazul în care candidata, în termen de 48 de ore de la momentul expedierii deciziei, nu notifică Comisia despre refuzul său privind publicarea, decizia se publică pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii, în formă depersonalizată, cu excepția numelui și prenumelui candidatei, care rămân publice. Comisia va publica, de asemenea, decizia pe pagina sa web, în cazul în care candidata nu se opune publicării.

Această decizie a fost adoptată în unanimitate de către toți membrii participanți ai Comisiei.

Decizia fost întocmită în limba engleza și tradusă în limba română.

Semnătura:

Herman von HEBEL
Președintele Comisiei